

Agâh Erozan (1910-1993)

Türk Siyasetçi, Spor Kulübü Başkanı.

1 Ağustos 1910 tarihinde Bursa'nın Mudanya ilçesinde, Musabey Mahallesi'nde dünyaya gelen Ahmet Agah Erozan'ın babası Kuvayı Milliye reislerinden, Mudanya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurucularından Hafız Ahmet Hamdi Efendi (ö. 1952), annesi Hasene Hanım'dır. Agah Erozan hariç diğer dört oğlunu erken yaşlarda kaybeden ailenin soyunun Aşıkpaşazade'ye dayandığı söylenmektedir. Ahmet Hamdi Efendi'nin babasının adı Aşıkzade Osman olup Soyadı Kanunu çıktıktan sonra "Aşıkzade" olan aile lakabını "Erozan" şeklinde Türkçeleştirerek soyadı almıştır. Ahmet Hamdi Bey, 1938'de Mudanya'dan Bursa Vilayet Meclisi Daimi Encümen üyeliğine seçilmiştir. Agah Erozan, ailesiyle ilgili olarak Yassıada'da savunmasına şu cümleleri yazmıştır: "Babamın bana bıraktığı en büyük miras da, şeref de kırmızı şeritli İstiklal Madalyasıdır. Başta babam olmak üzere bütün ailem Atatürk'ün emrinde, Milli Mücadele'ye iştirak etmiş, onu takiben de Cumhuriyet'in kurulmasında vazife almışlardır. Ben de yıllarca Dahiliye hizmetinde, Cumhuriyetin korunmasında bekçilik ettim. Kurulmasında kanım, korunmasında hizmet şerefim olan Cumhuriyet ve onun esaslarına aykırı hiçbir hareketim asla mevzubahs olamaz. Cumhuriyet bize Atamızın emanetidir, ona ve eserlerine sadık kalmak hepimiz için en mukaddes bir vecibe, vicdanlarımızın şerefidir."

Agah Erozan, eğitimine Mudanya'da yaşayan ailesinin yanında başlamış, ilk ve ortaöğretimini sırasıyla Mudanya İlkokulu ve Bursa Erkek Lisesinde yatılı olarak tamamlamıştır. Erozan'ın lise arkadaşları arasında Mazlum Kayalar, Haluk Şaman, Raif Aybar, Hıfzı Oğuz Bekata gibi isimler bulunmaktadır. Lise eğitiminin ardından İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine devam eden Erozan, 1933 senesinde buradan mezun olmuştur. Dört yıl boyunca Tıbbiyeye de devam ettiği bilinen Erozan'ın meslek hayatı, 1 Ekim 1933 itibariyle yaklaşık iki ay boyunca Bursa Lisesinde Fransızca öğretmen vekilliği yapmasıyla başlamıştır. Agah Erozan, 29 Kasım 1933 tarihinde Karacabey maliye tahsil müfettişi olarak görevlendirilmiş, altı ay kadar bu vazifede kaldıktan sonra askerliğini yapmak için 10 Mayıs 1934'te görevinden ayrılarak aynı gün Yedek Subay Okuluna başlamıştır. Kıt'a hizmetini asteğmen olarak tamamlayan Erozan, 1 Kasım 1935 günü terhis olmuş ve 5 Kasım itibariyle Bursa Lisesinde yine vekâleten tarih ve coğrafya öğretmenliklerine getirilmiştir. Yaklaşık üç ay devam ettiği öğretmenlik vazifesine Bursa maiyet memurluğu adaylığının kabul edildiği 23 Ocak 1936 gününe kadar devam etmiştir. 30 Temmuz 1936'da asaleten bu göreve başlayan Agah Erozan, 31 Ağustos 1938'de ise Ilgaz Kaymakamı olmuştur. 6 Eylül 1942'de Şirvan, 27 Kasım 1942'de Beşiri, 2 Aralık 1944'te Oltu, 5 Ekim 1945'te Gönen ilçelerinin kaymakamlıklarına tayin edilmiştir. 17 Nisan 1946'ya kadar Gönen kaymakamlığı yapan Agah Erozan, bu tarihte İçişleri Bakanlığı Vilayetler İdaresi Genel Müdürlüğüne şube müdürü olarak atanmış ve 31 Mayıs-14 Ekim 1946 tarihleri arasında bu görevde bulunmuştur. Erozan, vazifesi sırasında 21 Eylül 1946'da Kartal kaymakamlığına getirilmiş, bu mevkiinde de bir sene kaldıktan sonra, 23 Ekim 1947 günü Fatih kaymakamı olmuştur. Agah Erozan'ın siyasete atılmadan önceki son görevi ise 14 Temmuz 1949'da tayin edildiği Tekirdağ vali muavinliğidir. Bu tayini, 1946 Seçimlerinin ardından sandıkların açılmasına yönelik kendisine gelen talebi kabul etmediği için bir nevi cezalandırma olarak gören Agah Erozan, Tekirdağ vali muavini iken dönemin İçişleri Bakanı Emin Erişirgil ile arasının

bozulması üzerine, kısa bir süre kala 1950 Genel Seçimlerinde Demokrat Parti'den milletvekili adayı olmuştur.

Demokrat Parti'nin kurulması aşamasında da Adnan Menderes'e destek verdiği bilinen Agah Erozan, 14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri neticesinde 138.448 oy almış ve Demokrat Parti Bursa milletvekili olarak siyasi hayatına başlamıştır. Erozan, 22 Mayıs 1950'de TBMM'ye katılmış ve seçim tutanağı 5 Haziran'da onaylanmıştır. Aynı ay içinde Fatih kaymakamı iken Fener eski Bucak Müdürü Basri Gür'ü tahkir ettiği gerekçesiyle İl İdare Kurulu tarafından mahkemeye verildiği için milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılmasıyla gündeme gelmiştir. Oldukça aktif olduğu IX. Dönemde İçişleri Komisyonu sözcülüğü yapan Agah Erozan, ayrıca "Pasaport Kanunu, Konsolosluk Kanunu, Karayolları Trafik Kanunu, Kan gütme ve Orman Genel Müdürlüğü Teşkilatı" hususları için kurulan geçici komisyonlarda yer almıştır. Bu dönemde Avrupa Parlamentolar Birliği Türk Grubu üyeleri arasında da yer alan Agah Erozan, 1 Kasım 1953 günü TBMM idare Amirliğine seçilmiş, bucak müdürlerinin devir masrafları, Emniyet Teşkilatı, temsil ödeneği ve emekli sandığı ile ilgili kanun tekliflerinde bulunmuştur. Ayrıca Genel Kurulda Türkiye'ye gelen yabancıların seyahatleri ve ikametleri, hayvan hırsızlığı, emir erlerinin durumu, İstanbul Tekstil İşçileri Sendikası mitingi, garsonlara verilen bahşişler, eczanelerin açılması gibi 28 farklı konuda 39 defa söz almıştır. Erozan, 1951 senesi itibariyle Ziraat Bankası, İş Bankası, Maliye ve Bursa Belediyesi ortaklığında faaliyet gösteren Bursa Çelik Palasın yönetim kurulu üyeliğine de getirilmiştir. Agah Erozan'ın ayrıca Pamukbank Yönetim Kurulu üyeliği de bulunmaktadır.

2 Mayıs 1954'te yapılan Genel Seçimlerde aldığı 159.920 oyla Demokrat Parti'nin Bursa milletvekili olmaya X. Dönemde de devam eden Agah Erozan, 14 Mayıs 1954'te TBMM'ye katılmıştır. Bu dönemde iki sözlü sorusu, bir önergesi, dört teklifi olup Genel Kurulda da 23 defa söz almıştır. Erozan'ın sunduğu önerge, Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ı hastanede ziyaret edecek olan TBMM Heyetinde kimlerin olacağına kura ile belirlenmesine dairdir. Teklifleri ise Temsil Ödeneği Hakkında Kanun'a ek kanun çıkartılması, Emniyet Teşkilatı mensuplarına fazla mesai tazminatı ödenmesi, ordu mensuplarına, Emniyet Umum Müdürlüğü ve Gümrük Muhafaza personeline birer "er tayını" bedeli kadar ödeme yapılmasına dair kanuna ek kanun çıkartılması, Emekli Sandığı Kanunu'na bir madde eklenmesi hakkındadır. Çeşitli bakanlıkların ve kurumların bütçeleriyle ilgili birçok konuşma yapan Agah Erozan, bunun dışında kuduzla mücadele, alkollü içkilerden alınacak vergi, gayrimenkul kiralari gibi hususlarla ilgili de Genel Kurulda söz almıştır. Ayrıca 21 Aralık 1955 tarihinde seçildiği TBMM Başkanvekilliğinde iki yasama yılı süresince bulunan ve bu görevinden dolayı bakışları üzerine çeken Agah Erozan hakkında muhalif basın da "tüzüğün bütün maddelerini ezberleyen adamdır. Her fırsatta gerekli maddeyi bir makineli tüfek süratiyle söyler. Hatta, maddelerle alakalı notlar bile hafızasındadır. Tabii bu meleke kadar bir gayretin de neticesidir" ifadelerini kullanmıştır. X. Dönemde Dahiliye ve Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonlarında görev yaptığı da bilinen Erozan, bundan ayrı TBMM'nin yeni binasının iç kısmının düzenlenmesi ve döşenmesi için oluşturulan komisyon ile Dolmabahçe Sarayı Muayede Salonu'nun tahkim ve tamiri amacıyla kurulan komisyonun başkanlıklarını da yürütmüştür. Parlamentolararası Birliği Türk Grubunun, Avrupa Parlamentolar Birliği Türk Grubunun ve Türk-Fransız Dostluk Grubunun üyeliklerinde de bulunmuştur. Buradan hareketle 1956 yılının Haziran ayında parlamento heyetiyle İtalya'ya giden Erozan, her ne kadar aynı süreçte gündeme gelen Toplantılar ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkında Kanun'u kabul edenler arasında gösterilmişse de bunun doğru olmadığını ve yurt dışında olduğunu beyan etmiştir.

27 Ekim 1957 Genel Seçimleri sonuçlarına göre 156.642 oy alan ve Demokrat Parti'nin Bursa milletvekilliğine üçüncü defa seçilen Agah Erozan, bu dönemde T.C. Emekli Sandığı Kanunu'na bir madde eklenmesi ve Emniyet Umum Müdürlüğü kadrosundaki memurlara fazla mesai ücreti verilmesi hakkında kanun tekliflerinde bulunmuştur. Ağırlıklı olarak 1958 ve 1959 yıllarına ait TBMM'nin, çeşitli bakanlıkların ve kurumların bütçeleriyle ilgili olmak üzere toplamda

15 farklı konuyla ilgili Meclis kürsüsüne gelmiştir. 1957 değişikliklerinden sonra görülen sıkıntılar nedeniyle yeni bir Meclis İçtüzüğü hazırlanması için Kasım 1959'da üniversiteden hocası olan Prof. Dr. Sıddık Sami Onar'ı ziyaret ederek destek isteyen Agah Erozan'ın bu talebine dönemin şartlarını gerekçe gösteren Onar, olumlu yanıt vermemiştir. Öte yandan Onar'ın kendisi hakkında "Agah Erozan'ı Mülkiye Mektebinde hafızası kuvvetli ve çalışkan bir talebe olarak tanıdım" yorumunda bulunduğu bilinmektedir. Agah Erozan'ın TBMM Başkanvekilliği vazifesi bu dönemde de devam etmiştir. Nitekim 1958 Başkanlık seçimlerine 324 katılım olmuş ve Refik Koraltan 171, Şemi Ergin 153 oy alırken Agah Erozan 310 oy almıştır ki Ahmet Emin Yalman, Erozan'ın bu başarısını Vatan gazetesinde "kanun ve nizamlara hürmetinin ve tarafsız olmasının mükafatını aldı" şeklinde yorumlamıştır. Meclis Başkanvekilliği sürecinde eski TBMM Başkanlarından Ali Fuat Cebesoy'a sürekli danışan ve hataları olursa kendisini uyarmasını isteyen Erozan'ın sıkıntı yaşamamak adına çok okuma yaptığı ve bunun için de sabahları 06.00'da Meclis binasına geldiği bilinmektedir. İç tüzüğü ve Anayasa'yı ezbere bilen Agah Erozan, Osman Bölükbaşı'nın dokunulmazlık dosyasının görüşülüp karara bağlandığı 24 Haziran 1957 tarihli oturuma başkanlık yaptığı gibi Uşak Hadisesi tahkikatı hakkında verilen tavrı de kendisi okumuş, 27 Mayıs öncesinin son toplantısı olan 25 Mayıs 1960 tarihli oldukça gergin geçen oturumun başkanlığını da yine Erozan yapmıştır. Erozan'ın gündem dışı söz vermeyeceğini söylemesine karşın CHP Adana Milletvekili Kasım Gülek'in gündem dışı konuşmak için kürsüye gelmesiyle başlayan olaylar nedeniyle bu oturuma ara verilmiş ve çıkan kavga esnasında çoğunluğu Demokrat Partililerden olmak üzere yaralananların olmasıyla 20 Haziran 1960'a kadar TBMM tatil edilmiştir. Ayrıca Tahkikat Komisyonu tarafından 25 Mayıs tarihli oturumdaki görüşmelerin ve oturum fotoğraflarının yayınlanması da yasaklanmıştır. Bu tarihten iki gün sonra ise 27 Mayıs darbesi yaşanmıştır.

Darbenin yaşandığı gün nezarete alınan Erozan, ilk olarak Davutpaşa Kışlası'na götürülmüş; burada Kemal Aygün, Ferit Sözen, Faruk Tunca, Mithat Perin, Hilmi Dura, Kemal Biberoğlu, Faruk Oktay, Ethem Yetkiner, DüNDAR Tekand, Sadi Pekin ile aynı odada tutulmuştur. Nezaretin ardından Yeşilyurt İskelesi'nden Yassıada'ya Emin Kalafat, Mithat Perin, Hilmi Dura, Cemal Tüzün ve Muhlis Erdener gibi isimlerin de olduğu botla sevk edilmiştir. Adada dördüncü koğuşta tutulan Agah Erozan'ın koğuş arkadaşları arasında Mithat Perin, Behçet Uz, Emin Kalafat, Faruk Gürtunca, Muhlis Erdener, Şevki Hasırcı, DüNDAR Tekand, Nihat Eğriboz, Sebati Acun, Aleksandros Haçopulos, Rasih Gürkan ve Ekrem Cenani gibi isimler vardır. Yassıada'da en çok hırpalanan siyasilerin başında gelen Agah Erozan, ağır yürüyebildiği için ayrıca zorluk yaşamıştır. Milletvekilliği döneminde her iki ayağının diz ve bileklerindeki iltihaplar, şeker hastalığı ve belkemiği ile böbrek taşı problemleri nedeniyle Almanya'ya iki defa tedavi için giden Erozan'ın Münih'te ayaklarından ameliyat olduğu ve 200 metreden uzun mesafeleri yürüyemediği bilinmektedir. Bu durum Erozan'a adada da zorluk çıkarmıştır. Yassıada günlerinin kendisine tek olumlu tesiriye sigarayı bırakması olmuştur. Görüşmeler için uygun ortamın olmaması ve ekonomik yetersizlikler nedeniyle ailesinin iki kez ziyarete gelebildiği Yassıada'da Agah Erozan'a eşi tarafından uğur getirmesi amacıyla Hafız Ahmet Hamdi Efendi'nin işgal döneminde Rumlara esir düştüğünde parmağında olan yüzüğü verilmiştir. Agah Erozan, 10 Eylül 1960 tarihli müzekkere ile tevkif edilmiş ve Anayasayı İhlal Davası kapsamında yargılanmıştır. Erozan'ın avukatlığını üniversiteden sınıf arkadaşı olan ve Andreas von Tuhr'un "Borçlar Hukuku" eserini Türkçeye çevirmesiyle önemini bugüne kadar koruyan Cevat Edege üstlenmiştir. Erozan, 1950'li yıllarda da mustarip olduğu böbrek rahatsızlığı nedeniyle bazı duruşmalara katılmadığında yerini Edege'ye bırakmıştır. Erozan'ın Yassıada'da sanık sandalyesinde cevap verdiği hususların tamamına yakını TBMM Başkanvekilliği ile ilgili konularda olmuştur. Suçlamalara yönelik olarak, yetkisinin Meclis Başkanı Refik Koraltan ile aynı olmadığını ve tahkikatların gündeme alınmasına dair taleplerinin ortamın gerginliği nedeniyle Koraltan tarafından hep ertelendiğini belirten Agah Erozan, muhalefetin verdiği tavrıların gündeme alınmaması nedeniyle şikayette bulunmasını da buna bağlamıştır. Meclis Başkanlığına gelen soruların geri çevrilmesinin ise Nizamname'nin 150. Maddesine uygun

olmamasından kaynaklandığını belirtmiştir. Ayrıca Anayasa'yı tağyir eden tüm kanunlara oy verdiğine ve yeterli çoğunluk olmamasına rağmen bazı kanun ile kararları Mecliste kabul ettiğine yönelik suçlamaların da yöneltildiği Erozan'ın, yargılamaların ardından hazırlanan iddianame kapsamında "vatana ihanet suretiyle Türk Anayasasını tağyir ve iptal ettiği sabit olan" 38 Demokrat Partiliden biri olarak Türk Ceza Kanunu'nun 146/1 maddesi gereğince ölüm cezasına çarptırılması istenmiştir. Yüksek Adalet Divanı da Anayasayı İhlal Suçlamasıyla idam cezasına çarptırdığı Agah Erozan'ın 9 Ocak 1958 tarihli Grup Toplantısında söylediği "...muhalefetten konuşanların sözlerini beyanlarını mevzuu üzerinde aşağı yukarı bir nişan tahtası gibi izah edersem 7-8-11 vuruyor. Bizden bir arkadaş ise 3-4 vuruyor. Tam isabet yoktur. Halbuki onlar 10 mu vuruyor, bizim 11-12 vurmamız lazımdır. Bunun için de evvelden hazırlanmak lazımdır. Dikkat ederseniz muhalefetteki bazı arkadaşlar biraz sağa sola müracaat ederler, etüt yaparlar, bendeniz de ara sıra gündemin vaziyetine göre vaki olabilecek sataşmalar için tetkikat yaparım..." sözlerini gerekçe göstermiştir.

Agah Erozan bu gerekçe karşısında Meclise devam etme ve çalışma konusunda muhalefetin daha iyi olduğundan hareketle parti arkadaşlarına tavsiyelerde bulunduğunu söylemiştir. Ayrıca 11 Mayıs 1960 tarihli Grup Toplantısında gündeme gelen CHP ile anlaşılması ve Adnan Menderes'in başbakanlıktan çekilmesi hususlarında "bu ahval ve şerait içinde başvekilimizin değil, kabine azasından herhangi birinin dahi şu anda çekilmesi asla doğru değildir" şeklindeki sözleriyle hükümetin tam kadro devamlılığının doğru olacağını belirtmesine rağmen mahkemede bazı bakan arkadaşlarına hükümetten çekilmelerini söylediğini beyan ederek "tutarsızlık" sergilemesi de mahkeme tarafından bir diğer gerekçe olarak sunulmuştur. Buna karşılık Agah Erozan'ın müdafaasında, "fırsatçılar" karşısında durmak için başbakanlıktan ve hükümetten çekilmeyi reddettiğini söylediği görülmektedir. Ancak Erozan'ın darbe öncesinde, seçimlerin yenilenmesi ve Tahkikat Komisyonunun kurulmaması amacıyla Demokrat Parti'den Hulusi Köymen, Fahri Ulaş, Sebati Ataman, Faruk Nafiz Çamlıbel, Sadettin Karacabey, Faruk Gürtunca, Behçet Uz'la ve CHP'den Avni Doğan, Kemal Satır, Esat Mahmut Karakurt, Hızı Oğuz Bekata ile görüşmelerde bulunduğu bilinmektedir. Bu bağlamda Erozan'ın ifadesiyle kendisi hakkında CHP ile birlik olup hükümeti devirmeye çalıştığı yolunda söylentiler de çıkmıştır. Agah Erozan'ın son süreçte yaşanan gelişmelerden rahatsızlık duyduğu ve bu noktada bazı girişimlerde bulunduğu görülmektedir. Öyle ki Tahkikat Komisyonunun kurulmasını desteklemediği gibi 12 Nisan 1960 tarihli Grup Toplantısına ve 18 Nisan 1960 tarihli TBMM oturumuna da katılmamıştır. Erozan'ın bugünlerde ziyarete gelen Bangkok Heyetini ağırlamak için İstanbul'da olduğu da bilinmektedir. Mayıs ayı başında ise iktidara karşı sert tutumuyla bilinen Gazeteci Bedii Faik Akın'la Ankara Palas'ta buluşarak gidişat hakkında görüşmüş, aynı günlerde kapatılan Cumhuriyet gazetesine geçmiş olsun ziyareti için İstanbul'da Nadir Nadi ile bir araya gelerek erken seçim hususunda fikir alışverişinde bulunmuştur. Ayrıca Başbakan Adnan Menderes'in İzmir gezisine çıkmasına ve TBMM'nin tatile girmesine de karşı durmuştur. Buna dair bilgileri savunmasında verirken Meclis görüşmelerindeki başkanlığının tarafsız olmadığına dair iddiaları da kabul etmeyen Erozan "reislik vazifesinin her bakımdan ve bilhassa politika, his ve heyecanlarının büyük rol oynadığı bir parlamentoda müşkülâtını takdir buyuracağınıza eminim... 'Herkes haklı, Reis haksız' düşünce ve mütalaası bu vazifenin ezeli bir derdi ve zaman zaman da cefasıdır. Kifayet ve tecrübem nispetinde daima kanun ve nizamlara hürmet ederek tarafsız vazife gördüğüme kaniyim. Bu sebeple muhalefetin beni alkışlayan ve bravo sesleri zabıtlara geçmiştir" sözleriyle kendini savunmuştur.

Agah Erozan'ın adı Yassıada mahkemelerinde Demokrat Parti milletvekillerinin haksız yere aldığı döviz listesinde de 16.876 lira ile yer almıştır. Gayrimeşru Servet İktisabı Davasına sunulan dosyasına göre 1950 öncesinden kalma Pendik-Kaynarca mevkiinde bir arsası olan Erozan, siyasete atıldıktan sonra Moda'da bir apartman dairesi, Narlı Çiftliği'nde dört tarla, Kartal ve Bakırköy'de birer arsa, Aşağı Ayrancı'da bir tarla sahibi olmuştur ve şahsına ait 1953

model bir Chevrolet'i vardır. Yargılamalar neticesinde Erozan ile ilgili idam kararı oy çokluğu ile; Başkan Salim Başol ve üyeler Abdullah Üner, Hıfzı Tüz, Selman Yörük'ün onayıyla alınmış ve Erozan, idam cezası alan altı numaralı Demokrat Partili olmuştur. Fakat Milli Birlik Komitesinin 15 Eylül 1961 tarihli kararı ile cezası müebbet hapse çevrilmiştir. İdam kararının uygulanmamasını Erozan ailesi, aile yadigarı yüzüğün uğuruna bağlamıştır. İlgili kararı Yassıada'dan sonra 1 numaralı botla götürüldüğü İmralı'da öğrenen Agah Erozan, idamları kesinleşenlerin infazı esnasında Kur'an-ı Kerim okuyarak da dikkatleri üzerine çekmiştir. Mithat Perin'in anlatımıyla Yassıada'da kaldığı koğuştta da ezan okuduğu bilinen Erozan, aynı zamanda Hafızlar Cemiyeti Onursal Başkanlığı da yapmıştır ve kendisi de hafızdır. Agah Erozan'ın sonraki süreçte Birinci Ağır Ceza Mahkemesinde döviz kaçakçılığıyla ilgili mahkemesi de başlamıştır. İmralı'dan Kayseri'ye nakledilen Erozan, yaklaşık beş sene Kayseri Bölge Cezaevinde kalmış ve bu süre zarfında ailesi tarafından sıkça ziyaret edilmiştir. Agah Erozan, böbrek rahatsızlığı sebebiyle mahkumiyeti esnasında Cerrahpaşa Hastanesine nakledilmiş; bu sırada aldığı "cezaevinde yaşamasında hayati tehlike vardır" raporu ile 1964 yılının Ağustos ayında altı aylığına tahliye edilmiştir. Vasisi olan eşi Neriman Hanım'ın İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği dilekçe üzerine "sürekli hastalık ve sakatlık" hali göz önünde bulundurularak Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel tarafından sağlık raporları incelendikten sonra Anayasa'nın 97'nci maddesinin 2'nci fıkrası gereğince 30 Eylül 1964 günü affedilmiştir. Rapora göre Agah Erozan'da "ileri derecede hareket mahdudiyetine sebep olan artero artrit, çocuk felcine bağlı iki bacakta global erime ve adali zaaf, yürüme zorluğu, bacaklarda polio sekeli, hipertansiyon, diyabet gibi bir çok rahatsızlık vardır ve geçirmiş olduğu böbrek taşı ameliyatının etkileri de devam etmektedir.

Agah Erozan, tutukluluk halinin sona ermesinin ardından hayatının geri kalan kısmını Altın İplik ve Çorap A.Ş. sahibi olan Jojo Doenyas ile birlikte çalışarak geçirmiş, ayrıca kısa bir süre Çamlıca Kız Lisesi ve Kadıköy Kız Lisesinde ücretli edebiyat ve tarih öğretmenliği yapmış ve avukatlık mesleğini icra etmiştir. Çamlıca Kız Lisesinde görev yaptığı dönemin 1967-1969 yılları arasında olduğu bilinmektedir. Nisan 1974'e kadar siyasi yasağı devam eden Erozan, bu yasağın kalkması sonrasında kendisine yöneltilen soru üzerine hemen olmasa da gerekli gördüğü takdirde siyasete dönebileceğini söylemiştir. Ancak Adalet Partisi'ne üye olmakla beraber Agah Erozan'ın bir daha aktif politikaya girmedığı görülmektedir. Erozan'ın hayatında siyaset ve hukuk haricinde mühim yer tutan bir üçüncü alan ise spor olmuştur. Öyle ki küçük yaşlardan itibaren Fenerbahçe taraftarı olan ve siyasi hayatı devam ederken de maçları kaçırmayan Agah Erozan, 1957'de kulübün üyeliğine kabul edilmiştir. Kadıköy Grubunun adayı olarak 1958'de başkanlık yarışına giren Erozan, mevcut Başkan Zeki Rıza Sporel ve muhalefetin adayı Osman Kavrakoğlu karşısında başarı sağlayarak 6 Temmuz 1958 itibarıyla Fenerbahçe Spor Kulübü Başkanlığına üstlenmiştir. Bu görevle beraber basında daha çok yer almaya başlayan Agah Erozan'ın bununla ilgili olarak "Fenerbahçe ne kadar büyümüş. Meclis İkinci Başkanı oldum, basında haftada bir resmim çıktı. Fenerbahçe'ye gelince her gün boy boy resimlerim çıkıyor" dediği bilinmektedir. Erozan'ın döneminde Fenerbahçe, 1959'da kurulan Türkiye Futbol Ligi'nin ilk şampiyonu olurken ayrıca Avrupa kupalarında turu atlayan ilk Türk takımı olarak tarihe geçmiştir. Kadın sporcuların çalışmalarını öne çıkarmak isteyen Agah Erozan'ın başkanlığı döneminde Fenerbahçe Kulübünün kadın voleybol takımı İstanbul ve Türkiye Şampiyonu olurken basketbol takımı ise İstanbul Şampiyonluğunu almış, Türkiye Şampiyonasında ikinci sırada kalmıştır. 6 Mart 1960'ta yapılan seçimlerle başkanlık yarışını kaybeden Agah Erozan, yerini Medeni Berk'e bırakmıştır. Cezaevi günlerinin sonrasında da Fenerbahçe ile bağlarını koparmayan Erozan, 1948 senesinde Recep Kamil Bey ve Lütfiye Emine Hanım'ın kızları Ayşe Neriman Hanım (1928) ile evlenmiştir. Agah Erozan'ın bu evlilikten Bosna Hersek Büyükelçiliği ve İyi Parti'den Bursa Milletvekiliği yapmış olan Ahmet Kamil (d. 1950) ve Belçika'da aldığı eğitimle Türkiye'nin Avrupa diplomalı ilk görüntü yönetmeni olan Mehmet Adil (1951-2017) adlarında iki oğlu vardır. Arapça, Farsça ve Fransızca bilen Agah Erozan, şeker hastalığına bağlı böbrek yetmezliği nedeniyle 2 Eylül 1993 tarihinde

vefat etmiş, Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Selma GÖKTÜRK ÇETİNKAYA

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri, Resmi Yayınlar ve Tutanaklar

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (CA).

CA, 10.9.0.0/36.109.1.

CA, 10.9.0.0/260.797.5.

CA, 30.10.0.0/9.53.7.

CA, 30.11.1.0/157.35.14.

CA, 30.11.1.0/171.34.4.

CA, 30.11.1.0/182.14.10.

CA, 30.11.1.0/186.34.19.

CA, 30.11.1.0/178.28.3.

CA, 30.11.1.0/206.20.16.

CA, 30.11.1.0/307.31.20.

ARSLAN, Zühtü, TARAKÇI, Selma, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM XI. Dönem (1957-1960)**, Cilt 3, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2011.

BİNARK, İsmet, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM X. Dönem (14 Mayıs 1954-1 Kasım 1957)**, Cilt 1, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2010.

BİNARK, İsmet, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM X. Dönem (14 Mayıs 1954-1 Kasım 1957)**, Cilt 4, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2010.

ÖZTÜRK, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM IX. Dönem (1950-1954)**, Cilt 6, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998.

ÖZTÜRK, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM IX. Dönem (1950-1954)**, Cilt 7, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998.

ÖZTÜRK, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM X. Dönem (1954-1957)**, Cilt 2, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000.

Resmi Gazete, T.C. Milli Birlik Komitesi Kararı, Sayı: 10908, 16 Eylül 1961.

TBMMTD, 9. Dönem, 1. Cilt, 17. Birleşim, 5 Temmuz 1950.

TBMMTD, 9. Dönem, 1. Cilt, 23. Birleşim, 14 Temmuz 1950.

TBMMTD, 9. Dönem, 4. Cilt, 28. Birleşim, 10 Ocak 1951.

TBMMTD 9. Dönem, 6. Cilt, 70. Birleşim, 30 Nisan 1951.

TBMMTD, 9. Dönem, 7. Cilt, 75. Birleşim, 11 Mayıs 1951.

TBMMTD, 9. Dönem, 15. Cilt, 70. Birleşim, 9 Mayıs 1952.

TBMMTD, 9. Dönem, 17. Cilt, 10. Birleşim, 28 Kasım 1952

TBMMTD, 9. Dönem, 18. Cilt, 11. Birleşim, 1 Aralık 1952.

TBMMTD, 9. Dönem, 19. Cilt, 30. Birleşim, 21 Ocak 1953.

TBMMTD, 9. Dönem, 19. Cilt, 33. Birleşim, 28 Ocak 1953.

TBMMTD, 9. Dönem, 25. Cilt, 4. Birleşim, 13 Kasım 1953.

TBMMTD, 9. Dönem, 25. Cilt, 11. Birleşim, 30 Kasım 1953.

TBMMTD, 9. Dönem, 28. Cilt, 39. Birleşim, 8 Şubat 1954.

TBMMTD, 10. Dönem, 4. Cilt, 31. Birleşim, 24 Ocak 1955.

TBMMTD, 10. Dönem, 5. Cilt, 45. Birleşim, 21 Şubat 1955.

TBMMTD, 10. Dönem, 5. Cilt, 46. Birleşim, 22 Şubat 1955.

TBMMTD, 10. Dönem, 5. Cilt, 50. Birleşim, 26 Şubat 1955.

TBMMTD, 10. Dönem, 6. Cilt, 63. Birleşim, 13 Nisan 1955.

TBMMTD, 10. Dönem, 6. Cilt, 65. Birleşim, 18 Nisan 1955.

TBMMTD, 10. Dönem, 7. Cilt, 70. Birleşim, 2 Mayıs 1955.

TBMMTD, 10. Dönem, 7. Cilt, 73. Birleşim, 9 Mayıs 1955.

TBMMTD, 10. Dönem, 7. Cilt, 75. Birleşim, 13 Mayıs 1955.

TBMMTD, 10. Dönem, 8. Cilt, 17. Birleşim, 21 Aralık 1955.

TBMMTD, 10. Dönem, 12. Cilt, 82. Birleşim, 27 Haziran 1956.

TBMMTD, 10. Dönem, 14. Cilt, 2. Birleşim, 12 Kasım 1956.

TBMMTD, 10. Dönem, 15. Cilt, 21. Birleşim, 26 Aralık 1956.

TBMMTD, 10. Dönem, 17. Cilt, 44. Birleşim, 23 Şubat 1957.

TBMMTD, 10. Dönem, 17. Cilt, 47. Birleşim, 26 Şubat 1957.

TBMMTD, 11. Dönem, 1. Cilt, 4. Birleşim, 20 Kasım 1957.

TBMMTD, 11. Dönem, 2. Cilt, 44. Birleşim, 23 Şubat 1958.

TBMMTD, 11. Dönem, 2. Cilt, 47. Birleşim, 26 Şubat 1958.

TBMMTD, 11. Dönem, 5. Cilt, 2. Birleşim, 14 Kasım 1958.

TBMMTD, 11. Dönem, 6. Cilt, 11. Birleşim, 5 Aralık 1958.

TBMMTD, 11. Dönem, 7. Cilt, 43. Birleşim, 23 Şubat 1959.

TBMMTD, 11. Dönem, 11. Cilt, 38. Birleşim, 16 Şubat 1960.

TBMMTD, 11. Dönem, 12. Cilt, 48. Birleşim, 26 Şubat 1960.

TBMMTD, 11. Dönem, 13. Cilt, 62. Birleşim, 29 Nisan 1960.

TBMMTD, 11. Dönem, 13. Cilt, 69. Birleşim, 25 Mayıs 1960.

Yassıada Zabıtları-V, Anayasa Davası, Cilt 1, Haz. Emine Gürsoy Naskali, Kitabevi, İstanbul 2011.

Yassıada Zabıtları-V, Anayasa Davası, Cilt 2, Haz. Emine Gürsoy Naskali, Kitabevi, İstanbul 2011.

Yassıada Zabıtları-V, Anayasa Davası, Cilt 4, Haz. Emine Gürsoy Naskali, Kitabevi, İstanbul 2011.

Yüksek Adalet Divanı Kararları, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2006.

27. Dönem TBMM Albümü, TBMM Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı Basımevi, Ankara 2018.

Tetkik Eserler, Hatıralar

AĞAOĞLU, Samet, **Yassıada, Kayseri ve Toptaşı Cezaevi Günlükleri**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2013.

ALİCAN, Ekrem, **Günlükler 1956-1966**, Haz. Binnur Mörel Büyükkertan, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2021.

BÖLÜKBAŞI, Deniz, **Türk Siyasetinde Anadolu Fırtınası Osman Bölükbaşı**, Doğan Kitap, İstanbul 2008.

GENÇ, Hüseyin, **Mudanya'nın Zor Yılları İşgal, Mütareke, Mübadele**, Mudanya Belediyesi Yayınları, Bursa 2017.

Sürelî Yayınlar

Akis, 14 Haziran 1958.

Cumhuriyet, 18 Mart 1938.

Cumhuriyet, 26 Mayıs 1960.

Cumhuriyet, 19 Eylül 1961.

Cumhuriyet, 14 Şubat 1988.

Cumhuriyet, 12 Nisan 2003.

Hürriyet, 7 Haziran 1958.

Milliyet, 11 Temmuz 1958.

Milliyet, 24 Şubat 1959.

Milliyet, 28 Temmuz 1959.

Milliyet, 1 Eylül 1959.

Milliyet, 5 Ağustos 1964.

Milliyet, 29 Eylül 1964.

Milliyet, 16 Nisan 1974.

Milliyet, 17 Nisan 1974.

Milliyet, 6 Eylül 1993.

Vatan, 2 Kasım 1958.

Elektronik Kaynaklar

GÖKTÜRK ÇETİNKAYA, Selma, “Mithat Perin”, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/mithat-perin-1917-2001/?pdf=6069> (Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2023).

KENAROĞLU, Barış, “Agah Erozan”, <https://fenerbahcetarihi.org/2021/04/agah-erozan/> (Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2023).

Röportaj

Ayça Erozan (2 Haziran 2023-12 Haziran 2023).

22/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/agah-erozan-1910-1993/?pdf=6252> adresinden erişilmiştir